Published November 10, 2009 Klapalekiana, **45**: 151–152, 2009
ISSN 1210-6100

Odešel entomolog, teriolog, ekolog a milovník přírody Doc. Ing. Dr. Jaroslav Pelikán, DrSc.

Assoc. Prof. Ing. Dr. Jaroslav Pelikán, DrSc. died

Nejsou to ještě tři roky, kdy jsme si připomněli osmdesátiny doc. Jaroslava Pelikána, význačného thysanopterologa, milovníka všeho živého a také dlouholetého předsedy Brněnské pobočky naší společnosti. Opustil nás po dlouhé nemoci 29. ledna 2009. Jaroslav Pelikán se narodil 22. dubna 1926 v Ivančicích. Dětství prožil v nedalekých Zakřanech, kde od malička zkoumal přírodu. Svou zálibu mohl začít plně rozvíjet, když se jeho rodina počátkem války přestěhovala do Brna. Během studií na gymnáziu se setkal s řadou významných osobností brněnského entomologického dění. Vzpomeňme alespoň prof. Karla Šulce, doc. Štěpána Soudka a prof. Františka Gregora st. V té době se seznámil s několika svými vrstevníky, také začínajícími entomology, kteří se stali jeho celoživotními přáteli a spolupracovníky. Byli to zejména František Gregor, Radek Obrtel a Dalibor Povolný. K vědeckému studiu třásněnek jej přiměl prof. Josef Kratochvíl.

Po maturitě se Jaroslav rozhodl pro studium na Vysoké škole zemědělské. Ke studijním povinnostem přistupoval s nadšením a již jako student byl pověřen výukou na dvou ústavech – stal se smluvním asistentem právě založeného Ústavu použité entomologie pod vedením tehdy ještě docenta Františka Millera a současně vypomáhal s výukou na Ústavu zoologie. Během studia publikoval 10 různě rozsáhlých příspěvků o třásněnkách včetně aplikované studie o třásněnce karafiátové. V roce 1949 studium úspěšně ukončil a absolvoval doktorské zkoušky. Plánoval, že po dvouleté vojenské službě nastoupí jako asistent na Ústav zoologie, ale prof. Kratochvíl mu nabídl místo v nově založené Laboratoři pro výzkum obratlovců (pozdější Ústav pro výzkum obratlovců). Možnost trvalého zaměstnání, touha zůstat v Brně i široké zájmy zoologa jej přiměly k rozhodnutí toto místo přijmout. Byl pověřen studiem drobných savců a zakrátko se vypracoval v uznávaného teriologa. Potkal zde také nové přátele, zejména Karla Hudce a Jana Zejdu. Celý pozdější život se věnoval profesionálnímu výzkumu savců a jako „amatér" pokračoval ve studiu třásněnek. V roce 1958 získal titul kandidáta biologických věd, v roce 1968 se habilitoval a v roce 1983 obhájil velký doktorát.

Výzkumem třásněnek navázal na práci významného českého thysanopterologa profesora Uzla a velmi brzy se zařadil do úzkého okruhu předních evropských specialistů na tento řád hmyzu. V roce 1952 zveřejnil první seznam československých třásněnek, první nový druh, třásněnku *Oxythrips tatricus* popsal v roce 1955. Třásněnkám věnoval celkem 75 prací, v nichž mimo jiné popsal 2 rody a 80 druhů a zveřejnil množství nových faunistických a ekologických poznatků. Na jeho počest byl pojmenován rod *Pelikanothrips* Bhatti, 1978, pět druhů třásněnek (*Aeolothrips pelikani* Titschack, 1964, *Thrips pelikani* Schliephake, 1964, *Xyloplothrips pelikani* Bournier et Bournier, 1986, *Melanthrips pelikani* Jenser, 1993 a *Odontothrips pelikani*

zur Strassen, 1996), křísek *Psammotettix pelikani* Dlabola, 1965 a další druhy. Výsledky teriologických výzkumů publikoval v dalších asi 90 publikacích.

Od počátku šedesátých let se začal intenzivně věnovat problematice ekologie a prosazoval ji u nás jako samostatnou vědní disciplínu. Rozvíjel ji zejména v oblasti populací savců, ale stal se také jejím propagátorem. Autorsky se podílel na zpracování několika učebnic ekologie a vysokoškolských učebních textů. Byla to zejména jedna z prvních českých učebnic ekologie vydaná pod vedením profesora Zlatníka v roce 1973 a učebnice Ekologie živočichů z roku 1984. Společně s Radoslavem Obrtelem přeložili do češtiny obsáhlou a ve své době průkopnickou Ekologii E. P. Oduma.

Doc. Pelikán byl aktivním členem Brněnské pobočky entomologické společnosti. Byl vítaným hostem entomologických schůzek, byl znám svým vtipem a přátelským vystupováním. Proto byl v polovině osmdesátých let, po smrti profesora Millera, zvolen předsedou pobočky. V této funkci zůstal až do své smrti.

The entomologist, theriologist and keen naturalist Jaroslav Pelikán passed away on 29 January 2009. He was born on 22 April 1926 in a small southern Moravian town of Ivančice. He was influenced by several local entomologists such as Karel Šulc, Štěpán Soudek and František Gregor senior at the secondary school in Brno. His interest in thrips was ignited by Josef Kratochvíl. As a student at the University of Agriculture he gave lectures at the Institute of Applied Entomology and Institute of Zoology. During his studies he published 10 papers on the Thysanoptera. He graduated in 1949 and was awarded the doctoral degree in the same year. In 1953, Professor Josef Kratochvíl offered him a position in a vertebrate research laboratory. Jaroslav Pelikán soon became a reputable theriologist (his theriological investigations resulted in some 90 publications), but he continued a parallel research on thrips. In 1952 he published the first list of Czechoslovak Thysanoptera and in 1955 he described his first new species, *Oxythrips tatricus*. Altogether he published 75 papers on Thysanoptera including descriptions of two genera and 80 new species, many new faunistic records and notes on thrips ecology. Several taxa were named in his honour, e.g., the thrips *Pelikanothrips* Bhatti, 1978, *Aeolothrips pelikani* Titschack, 1964, *Thrips pelikani* Schliephake, 1964, *Xyloplothrips pelikani* Bournier et Bournier, 1986, *Melanthrips pelikani* Jenser, 1993, *Odontothrips pelikani* zur Strassen, 1996 and the leaf hopper *Psammotettix pelikani* Dlabola, 1965. During 1960s he became interested in ecology and helped establish the field in Czechoslovakia. He co-authored and translated several textbooks on ecology, including the seminal work by Odum. He was also active in popularizing entomology, theriology and ecology and for more than 25 years served as the head of the Southern Moravian branch of the Czech Entomological Society.

Detaily z biografie doc. Jaroslava Pelikána jsou obsaženy v následujících publikacích, kompletní entomologickou bibliografii uvádějí Laštůvka & Bezděk (2006) / His detailed biography can be found in the following two publications; the first one also contains his entire publication list:

LAŠTŮVKA Z. & BEZDĚK J. 2006: Assoc. Prof. Dr. Ing. Jaroslav Pelikán, DrSc. – 80 years old. *Klapalekiana*, 42: 197-205.

POVOLNÝ D. 1997: Doc. Ing. Dr. Jaroslav Pelikán, DrSc. – sedmdesátník. [Assoc. Prof. Dr. Ing. Jaroslav Pelikán, DrSc. – 70 years old]. *Klapalekiana*, 33: 135-141.

Zdeněk Laštůvka